

DOBRE KNIZY PRE KATOLICKU ULOVU STOLY

II

DEJETS UHROV

PRE VYSSIE TRIEDY KATOLICKYCH SKOL

DLA NADNE NAJDOSTOJNEJHO SPOBU ABY KUPISKEHO

SPISAL

JAN GYORFFY

BUDAPEST

SV. DANIEL SEPERU SV. STEFANA

1902

111111

A Szent-István-Társulat könyvkiadóhivatalában

Budapest, VIII., Szentkirályi-utca 28b.

megjelent és a katolikus iskolák számára előírt s azok használatára engedélyezett tankönyvek.

Magyar nyelven.

a) Hittani könyvek.

Esztergomi elemi katekizmus	18 fill.
kis	36 "
Egri elemi katekizmus	12 "
kis	32 "
Róder Alajos. Biblia kisebb gyermekek számára	42 "
" középkoru " " "	56 "
" nagyobb " " kor. 1.	06 "
Gerely József. Kis képes biblia. I/II. oszt. számára	50 "
" " " III/IV. " " "	80 "
A ker. katolikus Egyház szertartásainak magyarázata a Veszprém-egyház m. népiskolák számára	36 "
Supka Márton. A ker. katolikus Egyház szépsége, szokásai és szertartásaiban. (Szerterástan)	70 "
A religio történetének rövid vázlatá	20 "
Németh Gyula. Egyháztörténet	40 "

b) ABC-és könyvek.

Bárány Ignác. ABC-és könyv	20 "
Mócsy-Petrovác-Szteinberger. ABC-és könyv (bővebb kiadás 8 iv)	40 "
(kisebb kiadás 5 iv)	24 "
Zelliger József. Magyar ABC-és könyv a tótajku róm. kath. népiskolák számára	30 "

c) Olvasókönyvek.

Bárány Ignác. I. olvasókönyv a kath. népisk. I. oszt. számára	20 "
II. " " " II. " " "	36 "
III. " " " III. " " "	48 "
IV. " " " IV. " " "	60 "
V. " " " V/VI. " " kor. 1.	28 "
Mócsy-Petrovác-Walter. II. olvasókönyv	48 "
III. " " "	60 "
IV. " (fiúiskolák számára)	88 "
IV. " (leányisk. számára)	88 "
V. " (fiúiskolák számára) k. 1.	44 "
Zelliger József. Magyar olvasókönyv a tótajku róm. kath. népiskolák második osztálya számára	90 "
Dreisziger-Számord-Szokoly és Róvó. Gazdasági és ismétlőiskolák olvasókönyve	kor. 1.— "

d) Fali olvasótáblák, fali egyszeregy.

Fali táblák a Bárány-féle ABC-és könyvhöz. (24 lap.) Cruda kor. 4.80
— Vászónra huzva, fölaggatásra készen " 24.—

Fali táblák a <i>Mócsy-Petrovác-Schultz</i> -féle ABC-és könyv- höz. (24 lap.) Cruda	kor. 4.80
— Vászorra huzva, fölraggatásra készen	24.—
<i>Győrffy J.</i> Fali egyszéregy. Cruda 1.20, vászonra felhuzva léczekkel	3.20

e) Olvasó- és tankönyvek osztatlan iskolák számára.

<i>Mócsy-Petrovác-Schultz.</i> Első olvasó- és tankönyv az osz- tatlan népiskolák III/IV. osztálya számára. <i>Egyik év</i> 60 fill. <i>Másik év</i> 60 «	
— — — Második olvasó- és tankönyv az osztatlan népiskolák V/VI. osztálya számára. <i>Egyik év</i> 80 « <i>Másik év</i> 80 «	
<i>Ember Károly.</i> Olvasó- és tankönyv osztatlan népiskolák III/VI. osztálya számára	88 «

f) Vegyes tantárgyak.

<i>Győrffy J.</i> Magyarország története népisk. felsőbb oszt. sz. 48 «
<i>Mócsy L.</i> Gazdaságtan fiusk. számára 40 fill., leányisk. sz. 32 «
<i>Győrffy J.</i> Számítan és mértan gazdasági ismétlő-isk. sz. 80 «

g) Iskolai napló-nyomtatványok.

Hitelemzési napló (nagyivré) ivenkint	10 «
A) minta: Fölvételi napló, nagy regálalokban (czimiv 75 rovat- tal, folyó iv 100 rovattal) ivenkint	10 «
B) minta: Anvákönyv és osztályzat (czimiv 25 rovattal, folyó iv 50 rovattal) ivenkint	10 «
C) minta: Mulasztási napló (czimiv 30 rovattal, folyó iv 40 rovattal) ivenkint	10 «
Népiskolai rendszabályzat és Ertesítő könyvecske, egy példány	10 «
Intés (egy iven 8 példány) ivenkint	10 «
Figyelmeztetés (1 iven 8 példány) ivenkint	10 «
Táblázat Évi jelentésre a népiskoláról, ivenkint	10 «

Uj naplóivek.

A/1. minta. Fölvételi napló a róm. kath. kiseddövödák és mene- dékházak számára. Beliv 32 rovattal, czimiv 24 rovattal. Ára ivenkint	4 «
A/2. minta. Fölvételi napló a róm. kath. népoktatási tanintézetek számára. Beliv 32 rovattal, czimiv 24 rovattal. Ára ivenkint	4 «
B/1. minta. Mulasztási napló a róm. kath. kiseddövödák és gyer- mekmenedékházak számára. (Egy iv négy gyermek számára szolgál.) Ára ivenkint	4 «
B/2. minta. Elömeneteli és mulasztási napló a róm. kath. nép- iskolák számára. (Egy iv négy gyermek részére szolgál.) Ára	4 «
Népiskolai bizonyítványok	6 «

*Kimerítő tankönyvjegyzékkel, melyben a német, tót stb. nyelven
kiadott tankönyvek is föl vannak sorolva, valamint bevezetés czéljából
mutatványpéldányokkal kívánatra ingyen és bérmentve szolgálunk.*

UČEBNÉ KNIHY PRE KATOLÍCKE ĽUDOVÉ ŠKOLY

II.

DEJEPIS UHROV

PRE VYŠŠIE TRIEDY KATOLÍCKYCH ŠKÔL

DEA NÁVRHU NAJDÔSTOJNEJŠIEHO SBORU BISKUPSKÉHO

SPISAL

JÁN GYÓRFFY

BUDAPEST

VYDANIE SPOĽKU SV. ŠTEFANA

1902.

U	Slovenská pedagogická knižnica Bratislava
	Sign.
	Prir. čís. 177591

452.2(1)(072)-U

ÚVOD.

Dejepis národov starého veku.

Prvý ľudia boli Adam a Eva, od ktorých celé ľudské pokolenie pochádza. Bydlisko prvých ľudí bola južná Ázia, kde sa po mnohých časoch veľmi rozmnožili, z nich pod hlavami rodín *kmeny* (törzsek), neskôr *národy* (nemzet, nép) povstali.

Najdávnejší národ je *ľud židovský*, jehožto dejepis nám Sväté Písmo predkladá. Židia a s nimi obcovavší *egyptčania*, *babilonci*, *assyri*, *feníci* a *peržania* boli najstaršie národy, o ktorých dejepis zmienku činí. Medzi týmito národami len židia verili v jedného pravého Boha, zakým ostatní boli pohanania, totižto stvorili ctíli za Boha. Za dávnych čias, keď u nás ešte ani písmo neznali, boli na východe vzdelaní ľudia, boli bohaté, mocné državy.

Z pomedzi dávnych národov vyšvihli sa na najvyšší stupeň vzdelanosti Gréci a Rimania (Görögök és Rómaiak).

Gréci (Görögök). Gréci usadili sa už za starodávnych časov na brehoch Malej Ázie a na tom malom polostrove južnej Európy, ktorý aj dnes Gréckom menujeme. V oných dávnych časoch záležalo Grécko z mnohých samostatných malých krajín, medzi ktorými vynikali *Šparta* a *Athény*. Zákon špartanský zostavil *Likurgos*, v ktorom hlavne na tom bol, aby vlasti svojej horlivých vlastimilov, bojovných a statočných ľudí vychoval. Preto veľkú starosť mal na výchovu a telesné vyvinutie dietok.

Zákonodarca athénskeho bol múdry *Solon*; nie tak veľmi hľadel na telesnú silu, ako na vzdelanosť a hlavne na vlastimilstvo, založiť blaho svojej vlasti.

Jedon raz Peržania chceli sa zmocniť Grécka a aj ho obľahli; v tejto vojne padnul *Leonidas*, kráľ špartánsky. Avšak *Themistokles*, athénsky vojvoda, vyhnal Peržanov, ktorí napozatým viac neznepokojovali slobodomilovných Grékov.

Napozatým zápasili medzi sebou Špárta a Athény o prednosť a vládu, čo susedný macedónsky kráľ *Filip* použil k tomu, že celé Grécko zaujal. Syn jeho *Alexander Veľký* (Nagy Sándor), bol síce účastný pečlivej výchovy, jeden z jeho vychovavateľov vzbudil v ňom nádheru. Keď jeho otec zomrel, zaujal so svojím vojskom takmer celý vtedy známy svet. Avšak jeho veľká moc natoľko odvážlivým ho učinila, že zabudnul na čnosti svojich predkov a on, ktorý nad celým svetom panoval, nevedel panovať nad svojimi náruživosťami. Skvost a nezriadený život ho uvalili do hrobu v najpeknejšom veku, v 33. roku života, a ponevác syna nemal, jeho ohromnú državu jeho vodcovia rozdelili medzi sebou, neskôr ale Rimania si ju podmanili.

Rimania. Rimania dostali svoje meno od mesta Rím, ktoré Romulus založil. Z počiatku len Rím bol jích majetok, neskôr ale celý vtedy známy svet sebe podmanili, a tak medzi starými národami oni boli najmocnejší. Rím z počiatku kráľovia spravovali, avšak neskôr stal sa slobodnou obcou (köztársaság).

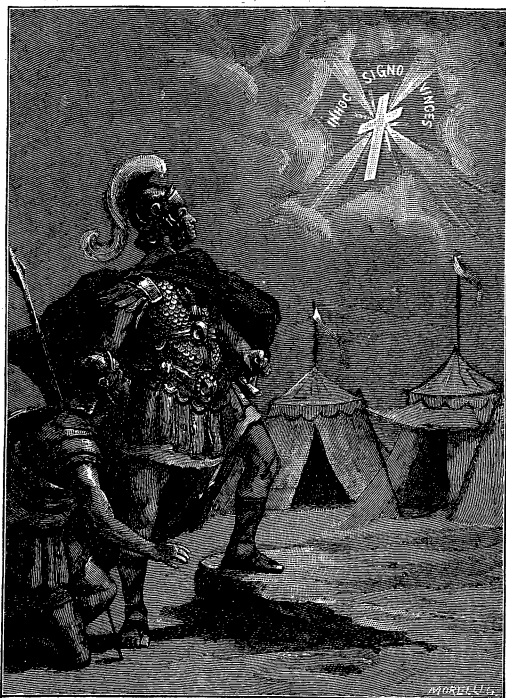
V tomto čase začali podmaňovať a za poltreťa stoločia stali sa pánmi celého sveta. Následkom výfazných bojov množstvo pokladov nadobudli, z čoho to nasledovalo, že peniaze viac si vážili nežli slobodu, boháči zápasili o vládu a mocnosť, zatým jedon z nich dosiahol svoj cieľ, a tak slobodná obec upadla a Rím stal sa *cisárstvom*.

Prvý cisár bol *Augustus*, za jehožto panovania Rimania po prvý krát prišli do našej vlasti a tu založili *Pannoniu* a *Dáciu*. Za času cisára Augustusa žil, učil a smrť trpel na kríži

Ježiš Kristus,

vykupiteľ ľudí, zaslúbený Messiaš. V tridsiatom roku svojho veku začal učiť, hlásal jedného pravého Boha, jak nebeského Otca celého sveta. Židia sa domnievali a verili, že jedine oni sú vyvolený národ pravého Boha; Ježiš Kristus

napokon to učil, že všetci sme bratia a jednaki sme pred Bohom. Židia obávali sa, že učenie Ježišovo znivočí jejích náboženstvo, preto obžalovali ho u miestodržiteľa a Pontský Pilát odsúdil ho na smrť. Nielen Jeho, lež aj jeho učedníkov prenasledovali, avšak nevládali vyhasiť svetlo novej viery, lebo náboženstvo kresťanské — cirkev Kristova — navzdor

«V tomto znamení zvíťazíš!»

najukrutnejšiemu prenasledovaniu po celom svete sa rozšírila a hlása pomínutelnosť zemskej vlády, hodností, a ohlasuje večne trvajúcú slávu kráľovstva Božieho.

Veľký Konštantín (Nagy Konstantín). Veriacich cirkve katolíckej z počiatku ukrutne prenasledovali rímski cisárovia. Navzdor tomu v celom mocnárstve rozšírilo sa kresťanské náboženstvo. Veľký Konštantín zotrel pohanstvo a miesto

neho uviedol kresťanské náboženstvo; jeho matka bola *svätá Helena* (Szent Ilona).

Veľký Konštantín jedon raz vojnu viedol s *Maxentiusom*, ktorého vojsko bolo o mnoho početnejšie a silnejšie, a preto vzdychal o pomoc k Bohu kresťanov, ku jehožto úcte vyučovala ho svätá matka jeho. Kým takto vzdychal, na bielom dni videl na nebi jasne ožiarený kríž s nápisom: «*V tomto znamení zvíťazíš!*» Veľký Konštantín dal zhotoviť zástavy

Attila a pápež Lev.

s krížom a so začiatočnými písmenami mena Ježiša opatrené a prisľúbil, že v páde víťazstva prijme kresťanskú vieru. Víťazne vŕiahnul do Ríma, zakázal prenasledovanie kresťanov a na všetky strany skvostné kostoly staval. Po jeho smrti bolo jeho mocnárstvo na dve čiastky rozdelené, totižto na *západné* a *východné* cisárstvo.

Predkovia Uhrov.

Uhorsko za dávnych časov rozličné národy obývaly. Po narodení Krista Pána za dlhý čas tu Rimania panovali,

a v tomto čase juhovýchodniu horniu zem *Pannoniou* menovali, dávne Sedmohradsko (Erdély) ale *Dáciou*.

Vo štvrtom stolytí pohnulo sa v Ázii veľké vandrovanie ľudu, pri tejže príležitosti jeden národ vytisknul iný národ z jeho miesta.

Hunovia (Hunok). Najdávnejší predkovia Uhrov, Hunovia, tiež zanechali svoju starú vlasť. Pod vedením vodcu *Balambér* menovaného vyšli z Ázie a na mieste terajšieho Uhorska založili mocnú državu hunskú.

Attila. Najznamenitejší kráľ Hunov bol Attila, ktorého ľudia *božím bičom* menovali, pretože s podmanenými národami prísne zachádzal. Attila podmanil sebe takmer celú Európu. S tými, ktorí sa k jeho dobrosrdečnosti utiekali, dobre zachádzal; tak zašanoval mesto Rím na prosbu pápeža Leva Veľkého (Nagy Leo). Veľká moc a vláda svetská neučinila ho odvážlivým; veľmi skromne žil, z drevenej misy jedával a z drevenej khrly pľával. Miloval úprimných, nenávidel lichotivých ľudí. Po jeho smrti rozpadlo sa jeho mocnárstvo, lebo jeho synovia povadili sa na dediectve, ktorú príležitosť k tomu použili podmanené a utlačené národy, že Hunov napadly a vyhnały. Asi za štyristo rokov prebývali u Hunovia, niekoľko tisíc zostalo jích tu a v dávnom Sedmohradsku sa usadiac, podnes tam žijú pod menom *Síkulov* (Székelyek).

Avari (Avarok). S Hunmi rodinný národ Avarov tiež z Ázie prišiel a državu svoju na tom istom mieste založili Avari, kde stála država Hunov. Avšak len za dvesto rokov vládali ju udržať; lebo boli nespokojnej prirodzenosti a susedné národy ustavične sužovali. Konečne kráľ *Frankov*, *Veľký Karol* (Nagy Károly), v dlho trvajúcej vojne prevýšil jích a koniec učinil vláde a mocnárstvu jejích.

Mohamed a Arabovia.

Zatým, čo na západe na mieste rímskej državy nové kresťanské kráľovstvá povstali, aj západnia ríša dostala svojho nepriateľa, totižto *Arabov*, ktorí v severnej Afrike a v západnej čiastke Ázie veľkú ríšu založili. Národ arabský bol vandrovný pastiersky ľud a základ veľkej ríše jeho položil *Mohamed*, ktorý v Arábii jako zakladateľ novej viery vystúpil.

Mohamed hlásal, že jeden je Boh — Allah — a že on je jeho pravý prorok; učil, že život človeka a smrť je popredku určená a že to nikto nemôže premeniť; tí, ktorí učenie Mohameda prijmu, do raja vôjdu, oní ale, ktorí ho neprijmu, do pekla sa dostanú. Ľudí iného náboženstva menovali neveriacimi a boli povinní proti ním bojovať, lebo Mohamed nie s vyučovaním, lež mečom rozširoval svoje náboženstvo a rozkázal, aby tých, ktorí ho neprijmu, vykorenili a prisľúbil tým, ktorí v boji padnú, že do raja prijdú. Tá kniha, v ktorej Mohamed svoje učenie spísal, menuje sa *Korán*, nasledovníci jeho menujú sa *mozlími*.

DEJEPIS UHROV.

I. Doba vojvodov.

Prauhria; krvavá smluva.

(Az ősmagyarok; a vérszerződés.)

Praotcovia Uhrov v najdávnejšom čase ďaleko na východe, v Ázii bývali. Z tamojšej vlasti svojej sa ale vysta-

Krvavá smluva.

hovali, lebo rozmnoženému ľudu úzka bola oná krajina, a okrem toho susedné národy znepokojovali jích. Z krajiny *Szitty*a prišli pod vodcovstvom *Almoša* do Európy Uhria a po dlhom putovaní medzi riekami *Pruth* a *Szereth* sa usadili. Kraj ten menoval sa v tom čase *Etelköz*. Avšak ani tu nemali dlhého pokoja, lebo jích susedné národy ustavične znepokojovali.

Národ uhorský vtedy zo siedmich *kmenov* (törzs) a zo stoôsmich *pokolení* (nemzetség) záležal a každému kmenu

jeden zvláštny *vodca* rozkazoval. Vodcov bolo sedem, totižto : Álmoš, Elód, Kund, Ond, Taš, Huba a Töhötöm. Ponevác tyto jeden od druhého nezáviseli, a neboli povinní jeden druhého poslúchať, často sa stalo, že do nešťastia upadli, lebo nebolo medzi nimi jednoty. Preto poradu držali a najprv Álmoša vyvolili si za hlavného vodcu; avšak tento bol už starý, preto na miesto neho vyvolili jeho múdreho a hrdinského syna, *Árpáda*, za hlavného vodcu.

Uhria vtedy vyriekli, že dokiaľ pokolenie *Árpádovo* žiť bude, z toho budú vojvodovia volení, pod tou výminkou, aby prednejší mužovia národa tiež mali slovo v rade krajinskej. Toto s prísahou potvrdili a síce dľa stárodávneho obyčaja, z rozrezaných svojích ramien tekúcu krv do jednej nádoby zpusťili, z nej všetci pili a kliatbu vyriekli nad tými, ktorí *krvavú smluvu* (*vérszerzödés*) zrušia. Táto krvavá smluva tvorí základ uhorskej *ústavy* až podnes.

Árpád zakladateľ vlasti.

(Árpád a honalapító.)

Uhria mnoho pekného počuli o države jejích predkov, Hunov a Avarov a išli ju zaujať. Na tejto dlhej ceste mnohé víťazné bitvy sviedli, až konečne v roku 889-tom šťastlive previedol jich *Árpád* cez *Kárpáty* do našej terajšej vlasti.

Árpád pri *Munkáči* za 40 dní nechal odpočívať svojích bojovníkov, a potom kráčal k zaujatiu vlasti, a behom osem rokov z čiastky podmanil, z čiastky ale prevýšil tu bývavšie národy. Po zaujatí vlasti v *Pusztaszeri* držal veľkú národnú poradu, kde krvavú smluvu potvrdili, krajinu zriadili a nové užitočné zákony utvorili.

Potom *Árpád* na ostrove *Csepel* prebýval, odkiaľ múdre a pokojne spravoval ľud svoj až do smrti, ktorá stala sa v 907-mom roku. Pozostatky jeho pochovali dľa stareho obyčaja vedľa potoka — v okolí *Ó-Buda*. — Tisíc rokov minulo odtedy, čo *Árpád* krvou získal nám túto vlasť; za to povďačným srdcom žehnajme slávnu pamiatku jeho.

Po smrti *Árpáda* syn jeho *Zoltán*, po tomto ale tohoto syn *Taksony* bol vojvodom, ktorí ustavične bojovali proti susedným národom. Konečne Nemci pri *Augsburgu* tak zbili voje uhorské, že len sedem mužov vrátilo sa odtiaľ do svojej vlasti.

Po Taksonyovi syn jeho *Géza* zaujal stolec vojvodu; tento zakázal dobrodružné vojny a navykal Uhrov k pokojnému zamestnaniu. Napomáhal rozširovanie kresťanského náboženstva, ba áno, aby s dobrým príkladom predchádzal, aj on sám s celou svojou rodinou prijal svätý krst. Jediný syn jeho, *Vajk*, dostal pri svätom krste meno *Štefan* (István), pojal sebe za manželku kresťanskú kňažnu *Gizellu*, s ktorou mnoho kresťanských rodín prišlo do dvora panovníckeho. Vojvoda Géza položil prvý základ kresťanstva v Uhorsku.

II. Doba kráľov z domu Árpáda.

Sv. Štefan (Szt István), apoštol Uhrov.

Čo vojvoda Géza vykonal pre rozšírenie kresťanstva, to bol len začiatok. Po jeho smrti *Štefan* (István), syn jeho, prevzal vojvodstvo; on pre rozšírenie kresťanstva zo susedných krajín povolal sem kňazov, ba aj on sám viackrát precestoval krajinu a sťa apoštol hlásal, rozširoval vieru Kristovu medzi ľudom. Z pomedzi pohanských Uhrov mnohí priznávali sa ku praotcovskému náboženstvu. Tých pod vodcovstvom *somogyškého* vodcu, *Kupa* rečeného, sa zbúrili, ale Štefan jích porazil.

Teraz už rozšírilo sa kresťanstvo po celej krajine. Štefan pre upevnenie nového náboženstva založil desať biskupstiev, staval školy, kláštory a kostoly. Keď už väčšia časť Uhrov bola pokrstená, vyslal posolstvo k pápežovi, *Sylvestrovi II.*, s tou prosbou, aby ráčil prijať národ uhorský do radu kresťanských národov. Pápež s radosťou prijal oné posolstvo; korunu a na odznak apoštolstva dvojité kríž poslal Štefanovi. S touto korunou dal sa Štefan v roku 1000 v Ostrihome (Esztergom) korunovať a stal sa prvým apoštolským kráľom uhorským.

Múdrost spravovania Štefana dosvedčujú jeho spásnosné nariadenia. Národu dal *ústavu* (alkotmány), krajinu podelil na stolice a do jednej každej župana (főispán) ustanovil, ktorý záležitosti obyvateľov stolice spravoval. Poď ním zanechal ľud vandrujúci život, začalo sa roľníctvo a vlnárstvo a mnohí remeselníci osadili sa v krajine.

O výchovu jediného syna svojho *Imricha* (Imre) velice

pečoval, aby hodným nasledovníkom jeho byť mohol. Ale nádej jeho znivočila skorá smrť svätého života kniežata

Sv. Štefan.

Imricha. Staručký kráľ Štefan bol skrze ztratu svojho jediného dediča do veľkého zármutku uvalený a veľkú starosť

spôsobila mu tá otázka: na koho nechá svoju korunu? Po kráľovskom trône bažiaci najali zákerníka, aby kráľa zavraždil. Avšak zákerník, ktorý sa v noci do izby kráľovej vkradnul, v strachu upustil dýku, na čo zobudil sa kráľ a za odpustenie prosiacemu zločincovi veľkodušne odpustil.

Tak mnohé nehody zronily svätého kráľa a v roku 1038. zomrel smrťou pravého krestana. Na smrteľnej posteli poručil krajinu svoju pod ochranu blahoslavenej Panny Marie. Po päťastyridsiatich rokoch bol so svojim synom Imrichom a spolu aj s jeho vychovavateľom, svätým *Gellértom*, do počtu svätých prijatý. Požehnanú jeho pravicu, ktorá zázračným spôsobom až po dnes neporušená zostala, jako drahý poklad národa, v budínskom hrade ochraňujú a jak najvzácnejšiu relikviu ctia. Každoročne 20-ho augusta — ktorý deň je národný sviatok — vo skvostnom prievode nosia okolo v budínskom hrade (Budavár).

Svätý Gellért; pohanskí Uhria.

Po smrti svätého Štefana slabí kráľovia došli na trón, za ktorýchžto panovania veľké zmätky povstaly v krajine.

Peter bol ľahkomyselný a ukrutný kráľ, preto ho Uhria nenávideli a po dvojročnom panovaní odohnali.

Po ňom zvolili **Aba Sámuela**, ktorý z privržencov Petra mnohých dal zavraždiť, a preto mnohí odstúpili od neho; v boji proti nemeckému cisárovi upadnul do rúk nepriateľov, ktorí ho zavraždili. Potom zase *Peter* dostal sa na trón, ktorý ešte bezbožnejší bol teraz nežli predtým, ba áno nemeckému cisárovi chcel krajinu poddať. Uhria báli sa o svoju neodvislosť a povolali na trón rodinné knieža svätého Štefana, **Andráša** (Endre), Petra ale do žalára uvrhli, kde aj zomrel.

V týchto búrlivých časoch zase zmocnilo sa pohanstvo a ukrutne prenasledovali krestanov. Vtedy ešte žil *svätý Gellért*, čanátsky biskup, ktorý svätého Štefana v jeho apoštolskom pracovaní napomáhal a jeho jediného syna vyučoval, vychovával. Keď sa dozvedel svätý Gellért, že kráľ Endre prišiel do krajiny a k Pešti sa blíži, s viac biskupami išiel z Fehérváru proti nemu, aby ho pozdravil. Avšak jako prišli k Dunaju, pohania vodcu *Vatha* jích prepadli a ukamenovali. Svätého Gellérta ztrhli z voza a položiac ho na tragač,

s vrchu *Kelenhegy* rečeného do Dunaja ho sotili; ponevác po sotení ešte žil, kopioiu ho prebodli a hlavu mu rozdrúzgali. Krestania menujú od toho času vrch tento: *Szent Gellérthegy*.

Kráľ **Endre** s pomocou svojho udatného brata, kniežata *Bélu* premohol povstalcov a do vlasti našej vtrhlých Nemcov zbil a vyhnal z krajiny. Neskôr nesvary povstaly medzi týmito bratmi, ktoré sa vojnou zkončily, v ktorej kráľ

Smrť svätého Gellérta.

Endre padnul. Jeho pozostatky spočívajú v *tihanyskom* kláštore. Po ňom

Béla dostal sa na trón, ktorý mnoho činil k pozdvihnutiu dobroytu vlasti a bol jeden z najlepších kráľov našich. Nariadil jarmoky, dal zhotoviť miery a váhy, a prvé strieborné peniaze on dal raziť. Po jeho náhlej smrti zostali po ňom traja synovia, ktorí postúpili trón *Salamonovi*, synovi kráľa Endre.

Salamon, nasledujúc radu svojich zlých radcov, stále znepokojoval synov Bélových, ktorí mu trón prepustili. Konečne vypukla medzi nimi vojna, v ktorej Salamon bol premožený a uprchnul do Nemecka. Potom syn kráľa Bélu

Géza dosadnul na kráľovský trón, proti nemuž Salamon

s nemeckým vojskom vtrhnul do krajiny, aby si korunu naziaplatky vydobil, ale medzi tým zomrel Géza a národ vyvolil si za kráľa hrdinshého a dobrotivého *Ladislava* (László) syna kráľa Bélu.

Svätý Ladislav.

(Szent László.)

Svätý Ladislav s tým začal svoje panovanie, že sa so Salamonom smieril, do krajiny ho pustil a v kráľovskom zaopatrení ho súčasťnil. Avšak Salamon nevďačnosťou platil jemu, lebo tajne číhal na život kráľa, preto ho Ladislav do vyšehradského (Visegrád) zámku v jednej väži uväznil a len vtedy ho prepustil, keď bol svätý Štefan za svätého vyhlásený. Do krajiny vtrhých *Kunov* premohol a na vidieku *Jászság* rečenom jích usadil. Nielen národ rozmnožil, ale aj priestor krajiny zväčšil, lebo v roku 1091-vom Horvátsko k Uhorsku pripojil.

Svätý Ladislav nielen vo vojne, ale aj v pokoji bol jeden z najvýbornejších kráľov našich. Priniesol múdre zákony a bedlil nad tým, aby boly aj zadržané. Prísne zákony utvoril proti kmínom a zbojníkom; nedeľnú prácu zakázal a nariadil, aby každý do kostola išiel, a tak aj ostatné pozostatky pohanstva vykorenil. Jeho veľké cnosti, údatnosť a hlboká zbožnosť takú úctu mu získali, že mu Nemci cisársku korunu ponúkli, čo on zo skromnosti neprijal, lebo len Uhrom chcel zostať.

Keď mocnári Európy k zpiatočnému zaujatiu Svätej zeme križiacku vojnu zriadili, jednohlasne svätého Ladislava zvolili za hlavného vodcu križiackych vojov; avšak prv, než by bol túto vysokú hodnosť zaujal, zachvátila ho smrť. Za jeho panovania bol za svätého vyhlásený prvý uhorský kráľ Štefan, knieža Imre a čanádsky biskup Gellért. Národ uhorský za tri roky žiaľil nad jeho smrťou. Dejepis mnohé zázračné účinky naznačil o svätom Ladislavovi; cirkev katolícka ale, ponevác jej bol verným synom, o sto rokov do počtu svätých ho vriadila.

Križiacke vojny.

(A keresztes háborúk.)

Tú zem, ktorú Ježiš Kristus svojim narodením, učením, svojimi zázrakmi a svojou smrťou posvätil, my katolíci

menujeme *Svätou zemou*. Toto sväté miesto upadlo do rúk mahomedánskych Arabov, neskôr ale do rúk Turkov, ktorí kresťanov za neveriacich držali a prenasledovali. Nábožní reholníci a pútnici, ktorí Svätú zem navštívili, rozpovedali tu doma oné hrozné prenasledovania, ktoré kresťania vo Svätej zemi trpia. V tom čase, keď u nás svätý Ladislav panoval, stalo sa pohnutie medzi západnými kresťanmi k naspäť vydobytiu Svätej zeme a kresťanskí mocnári uzavreli, že ju so zbrojov odoberú od Turkov.

Jako bojovníci viery, červený kríž mali na prsiach, preto jích menovali križiakmi. Dvesto rokov trvali križiacke vojny, ktorýchžto zástupy aj prez našu vlasť viackrát prešly. Za prvého vodcu bol vyvolený kráľ uhorský svätý Ladislav, po jeho smrti stal sa hlavným vodcom *Bouillon Gottfried*, knieža burgundské. On viedol prvý voj križiacky, ktorý vyše pôl milióna vojakov čítal, avšak následkom všelijakých ťažkostí cestovania než pod múry Jeruzalema prišli, počet jích padnul na štyridsať tisíc. Toto malé vojsko, príkladom svojho vodcu oduševnené, zaujalo Jeruzalem a celú Palestínu a založilo jeruzalemské kráľovstvo, ktoré sotva po sto rokoch zase do rúk pohanov padlo. V týchto vojnách ukázali kresťania pohanom, že kresťan aj život obetuje za svoju vieru.

Dvíhanie sa vzdelanosti.

Po svätom Ladislavovi nasledoval syn Gézu, *Kálmán*, ktorý veľmi miloval vedu a knihy, prečo ho aj **Knižným Kálmánom** pomenovali. Vo vojne a v pokoji rovne výborný kráľ bol. Dávne prísne zákony ulavil a snažil sa vieru v čarodejníctve z ľudu vykoreniť. So zaujatím Dalmácie získal vlasti našej námorský breh. Kálmán bol veľmi múdry a dobrý kráľ, medzitým ale mladší brat jeho *Almoš* mnohé trpkosti mu pripravil, ktoré vo veľmi prehlivom hneve s tým pomstil, že ho aj s jeho malým synom, Béloom, oslepiť rozkázal.

II. István v 13-tom roku svojho veku stal sa kráľom. On usadil *Kunov* do našej vlasti.

II. (Vak) Béla (Slepý Béla). Miesto neho riadila krajinu jeho manželka *Ilona*, ktorá na krajinskom sneme v *Arade* 68 veľmožov dala rozsekať z tých, ktorí v oslepení jej manžela boli súčasťnení a vinní.

Za panovania syna Bélovho, **II. Gézu**, usadili sa vo

vlasti našej *Sásovia*, ktorí do rozkvetu priviedli priemysel; kupectvô a baníctvo.

III. István, II. László, IV. István len za krátky čas panovali.

III. Béla, ktorý bol na dvore gréckeho cisára vychovaný, veľmi spásonosne pôsobil na pozdvihnutí blahobytu vlasti a vzdelanosti. Nariadil, aby ľud miesto šiatrov stále bývania si staval. On uviedol ten obyčaj, aby ľudia svoje žaloby písomne predkladali kráľovi; a skrze to nútil ľud, aby sa písať a čítať učil. Na konci svojho života tak ustanovil, aby syn jeho *Imre* bol jeho nápadníkom na tróne, mladší syn jeho *Endre* (Andráš) ale mnohé poklady zdedil, aby tak krížiacke vojsko viesť mohol k vydobytíu Svätej zeme.

Panovanie kráľa **Imru** veľmi ťažkým učinil mladší brat jeho *Andráš*, ktorý dychtil za trónom. Po jeho smrti

II. Endre stal sa kráľom, avšak na jeho dlhom panovaní nebolo požehnania. On sám bol veľmi dobrý ale slabý kráľ, a aby čím menej starosti mal, sveril spravovanie krajiny na svoju nemeckého rodu manželku *Gertrudu*. Táto nemilovala Uhrov, a hlavné úrady a poklady krajinské na cudzincov márnila. Uhria preto nenávideli a zabili Gertrudu. **II. Endre** dal národu *«Zlatú bullu»*, to jest jednu listinu slobody, ktorá je jedon zo základných článkov našej ústavy.

Uhorská Svätá Alžbeta.

(Magyarország Szent Erzsébet.)

Svätá Alžbeta bola dcéra kráľa nášho **II. Andráša**. Už v jej detinskom veku prebudila sa v nej popri láske a úcte naproti rodičom aj láska naproti chudobným. Jej pekná povest na ďaleko bola rozšírená a tak sa stalo, že najstarší syn grófa thüringského, *Lajos*, ktorý bol nábožný a hodný muž, pojal ju za manželku. V blahom rodinnom živote mala mnoho príležitostí pomáhať chudobným, jej poddaní ju ale veľmi milovali. Raz za tri roky trval hlad v Thuringii, áno aj nákazlivá nemoc pustošila ľudí. Alžbeta nemocnicu zriadila vo svojom hrade, nemocných každodenne navštevovala a sama podávala im pokrm a nápoj. Okrem toho každodenne deväťsto ľudí potravou zaopatřila a jedenkrát šesdesiat tisíc dukátov rozdelila medzi chudobných, za ktorú summu jeden svoj statok predala.

Slovenská
pedagogická
knížnica
Bratislava

Jej rodinný domáci život tiež bol ten najblazenejší. Dietky svoje vychovávala v bázni božej, vyhýbala skvostu a pompe. Často aj svoje rúcho dala chudobným. Po smrti jej manžela, ktorý do Svätej zeme šiel bojovať, ale na ceste zomrel, vyhнали ju jej nevďační príbuzní z jej panovníckej paloty. Ona uspokojila sa svojím horko-trpkým osudom a dôverujúc v Boha žila v núdzi, až ju Boh v 24-tom roku jej veku k sebe povolal. Povešť jej svätosti bola tak veľká, že

Uhorská Svätá Alžbeta.

už po štyroch rokoch po jej smrti medzi svätých vriadilaju katolícka cirkev.

Tatárske ťaženie.

(Tatárjárás.)

IV. Béla bol šynom II. Andrása. S veľkou horlivosťou začal sporadovať záležitosti krajinské. V spásonosnom jeho účinkovaní zastavila ho jedna smutná príhoda. Pôl milióna Tatárov vtrhlo do našej vlasti a pri rieke Sajó, na pustatine

Mohi rečenej porazili a rozohnali vojsko uhorské. Aj kráľ len útekem vládal zachovať život svoj. Za pôldruha roka pustošili Tatári našu vlasť ohňom a mečom, a keď sa odiaľto vypratali, krajina takmer vymretá bola, lebo mordovanie tatárske, hlad a mor ľudí zpusťošili. Keď sa Béla navrátil, krajinu našiel v žalostnom položení. Mestá a dediny ležaly v zrúcaninách; cesty a role zelinou zarástly; na všetky strany ležaly mrtvoly zamordovaných a na nich živily sa rozmnožené divé zvery. Živého človeka na viac dennej ceste nebolo vidno.

Silného ducha Béla začal znovu zriaďovať krajinu. Pokrývaných obyvateľov dal z hôr a jaskýň povolať, zrúcané mestá znovu vystaval, z cudzozemska mnohých remeselníkov povolal a všetko vykonal, aby vlasť do predošlého stavu priviedol. Zaslúžil si, aby sme ho druhým zakladateľom vlasti menovali. Jeho dcéra bola *blahoslavená Margita*, ktorá na ostrove od nej *Margitsziget* menovanom jak svätého života mníška Bohu slúžila, a o nejž mnohé zázračné skutky sú v dejepise naznačené. Po Bélovi nastúpil na trón syn jeho

V. István, ktorý po dvoročnom panovaní v najpeknejšom mužskom veku nanáhle zomrel.

IV. alebo Kun László, syn V-ho Istvána, bol veľmi údatný muž; veľmi miloval Kunov a vždy sa len s nimi zabával, preto ho *Kun Lászlóm* pomenovali. O záležitosti krajiny nie veľmi dbal a raz v noci ho zabili s ním sa zabávajúci Kunovia.

III. Endre bol vnuk II. Andráša. Ponevác Kun László nemal dietok, on sa dostal na trón. Ustavičnú vojnu musel viesť s tými, ktorý sa o trón uchádzali. V ňom vymrel mužský rod Árpáda, jehožto údovia v blahom čase a v zármutku za štyristo rokov spravovali vlasť uhorskú. Buď pamiatka jejích požehnaná!

Uhria a Habsburgovia.

(A magyarok és a Habsburgok.)

Za panovania IV-ho Bélu a Kun Lászlu v susednom Nemecku smutné pomery panovaly. V dávnejších časoch málo Nemecko mocných cisárov, ktorí ešte aj našej vlasti chceli sa zmocniť, avšak neskôr nemalo mocnárstvo hlavy

a robil každý, čo chcel. Konečne panovníci nahliadli, že takto Nemecko rozpadnúť sa musí, preto teda vyvolili si za cisára nábožného a údatného grófa habsburského, *Rudolfa*, ktorý síce neoplýval bohatstvom, lež vynikal opravdivou zbožnosťou a udatnosťou. Dost chytrý spravil poriadok v Nemecku; násilných veľmožov upokoril, cirkev ale a chudobný ľud smele obraňoval. Vysoká hodnosť neučinila ho pyšným; zbožným a pracovitým zostal a jednoduchosť ešte aj v šatstve zachoval.

Mnohí závistlivým okom hľadeli na panovanie z grófa zostavšieho cisára. *Ottokár*, český kráľ tiež nechcel ho poslúchať, áno v moci svojej si zakladajúc, napadnul Rudolfa a zaujal jednu čiastku jeho mocnárstva. Rudolf spojil sa s Kun Lászlóm, kráľom uhorským, ktorý so šesťdesiatistisícovým vojskom išiel mu na pomoc a spolu premohli Ottokára. S pomocou Uhrov sporiadal svoje mocnárstvo a takto položil základ vláde rodiny Habsburskej, ktorá neskôr aj uhorský trón obsiahla.

III. Kráľovia miešaného rodu.

(Vegyesházbeli királyok.)

Zápas o korunu.

Po smrti III. Endre nazpiatky obsiahly Uhria právo volenia kráľa. Národ rozpadol sa na stránky. Jedna stránka zvolila za kráľa **Vencela**, syna kráľa českého, ktorého v Székesfehérvári aj korunovali, avšak pre ustavičné vnútorné rozbroje vzal ho otec jeho domov do Prahy.

Teraz sa **Otto** dostal na trón; nevediac sebe zyskať dôveru národa, zanechal Uhorsko. Po mnohých ťažkých bojoch.

Róbert Károly bol na poli Rákos za kráľa zvolený. Ale nesvornosť ani pod ním neprestala. Mnohé nehody spôsobil mu *Csák Máté*, ktorý nechcel sa mu poddať. Róbert Károly premohol Csáka a spravil poriadok v krajine. Najväčšia jeho starosť bola do rozkvetu priviesť krajinu; priemysel a kupectvo vyvíňoval, bane dal obrábať a on dal raziť prvé zlaté peniaze. Vo Vyšehrade dal skvostnú palotu vystaviť, kde dal znivočiť *Zách Feliciána* a jeho nevinnú rodinu.

Mal nešťastlivú vojnu s vajdom valašským, ktorý uhor-

ské vojsko znivočil. — On sám tiež len obetovavosťou *Széchy Dezső* rečeného vodcu vládal zachrániť svoj život. Tento seba obetovavší hrdina zamenil svoje šaty s kráľovými. Valasi držiac ho za kráľa, oborili sa na neho a zabili ho, zatým kráľ uprehnul. Počas jeho 34-ročného panovania stala sa vlasť naša mocnou a bohatou.

Nagy Lajos.

Nagy Lajos (Veľký Ludvik) bol jeden z najznameni-
tejších kráľov uhorských. Bol nábožný, spravodlivý, bojovný
a záležitosti krajiny do dobrého poriadku uviedol. Pod jeho
panovaním vyzdvihnul sa národ uhorský na vysoký stupeň
slávy a vlády. Pod ním bolo Uhorsko najrozsiahlejšie; lebo
troje: *Baltické, Čierne a Adriatické* more vlašilo hranice
jeho. Bol veľký milovník vied a založil mnohé školy. Z po-
medzi viacerých jeho vojny pamätná je vojna *nápolyská*,
ktorú viedol, aby smrť svojho mladšieho brata Andreja po-
mstil. V tejto vojne dal pekný dôkaz svojej obetovavosti,
keď jedného ošecného vojaka, menom *Szereday*, ktorý sa
mal v jednej rieke zatopiť, s nebezpečenstvom vlastného
života vyslobodil. Na veľký žiaľ národa zosnul v roku 1382.

Mária a Kis Károly. Nagy Lajos nemal syna, teda po
jeho smrti dcéra jeho, Mária, zdedila uhorskú korunu. Uhrom
sa to nelúbilo, že žena panuje nad nimi, preto Malého Ka-
rola, nápolyského kráľa povolali na trón, ktorý aj prišiel a
dal sa tu korunovať. Avšak len 39 dní panoval, lebo ho
Forgách Balázs zavraždil.

Zsigmond bol manžel Márie a 50 rokov panoval. Počas
tohoto dlhého panovania nie veľmi dbal o blaho vlasti, preto
sa Uhria proti nemu zbúrili. Vodca nespokojných bol *Kont*;
tohoto s jeho 32 súdruhmi dal Zsigmond chytiť a v Budíne
zľaf. Pre túto ukrutnosť zavreli ho veľmoži do žalára, kde
ho za štyri mesiace držali. Zsigmond mal mnohé vojny
s Turkami a s českými husitami, ktorí horniu čiastku vlasti
našej pustošili.

Albert, zať Zsigmonda, bol spolu kráľ český a cisár
nemecký. Len za dva roky panoval, ale za tento krátky čas
mnoho odobrali Turci z južných krajín Uhorska.

Doba Jána Hunyadi.

(Hunyadi János kora.)

Po smrti Alberta vnútrajšia vojna zúrila v krajine. V tom čase z Ázie sem prišli Turci už veľmi sa rozmohli a z celej sily na tom boli, aby si Uhorsko podmanili. Šťastie bolo, že božská prózretelnosť v týchto rozhodných časoch takých mužov dala vlasti našej, ktorí svojou údatnosťou a svojím vlastimilstvom obránili vlast našu.

Taký muž bol *Ján Hunyadi*, oný veľký hrdina.

Otca pred časom ztratil; úbohá vdova matka jeho nevládala ho dať vyučovať. Však ale on sám usiloval sa nahraďiť, čo mu neprajný osud odoprel. Jak dospelý muž naučil sa písať, čítať, ba aj cudzie reči. Jako vojak dost skoro tak sa vyznačil, že ho kráľovia hradmi a vysokými úradmi odmenili, ľud ho miloval, a Turci už pri spomenutí jeho mena sa zhrozili.

I. Ulászló (Vladislav) po smrti Alberta obsiahnul trón uhorský a pod ním často vtrhnul Turek do krajiny. Hunyadi János vždy jích pristavil a vo viacerých bitvách aj zbil. V roku 1442-hom vtrhli Turci do Sedmohradska (Erdély) a vodca jejích veľkú odmenu sľúbil tomu, kto Hunyadiho či mrtvého či živého jemu prinesie. Toto dozvedel sa *Šimon Kemény* a zatiaľ prosil Hunyadiho, aby si šaty, zbroj a koňa s ním zamenil, dokiaľ Hunyadi k tomu neprivolil. Turci Keménya držiac za Hunyadiho, všetci obrátili sa proti nemu. Kemény hrdinsky padnul a Turci jasali, že jejích je víťazstvo. Vtedy ale Hunyadi vrhnul sa na nich a tak jích pustošil, že 20 tisíc mrtvôl zostalo na bojišti, ostatní ale na všetky strany zutekali.

Turek potom znova vtrhol do krajiny, avšak Hunyadi pri *Železnej bráne* (Vaskapu) zase zbil turecké vojsko. Potom o nedlho Hunyadi vtrhol do Turecka a behom troch mesiacov v piatich bitvách zbil Turkov tak, že turecký cisár prosiac pýtal pokoj, ktorý v Segedíne (Szeged) na 10 rokov bol uzavrený.

Ulászló (Vladislav) na radu svojich zlých radcov zrušil prísahu navzdor Hunyadiho odporovania a pri *Várne* potkli sa voje uhorské s tureckým. Aj tu by bol Hunyadi zvíťazil, keby kráľ opovážlivo nebol sa medzi Turkov vrátil; tyto ho poznali, prepadli ho a hlavu mu zrazili, ktorú na dlhú žrd

napichli a dokola nosili. Vidiac toto Uhria, pustili sa na útek; aj Hunyadi len s útekom mohol zachrániť svoj život.

V. László (V. Ladislav) bol len malé dieťa, keď trón zaujal. Miesto neho Hunyadi János spravoval krajinu. Slabučký kráľ vo všetkom nasledoval radu zlostného Czillei Ulrika, ktorý nenávidel Hunyadiho a so svojimi súdruhmi na jeho život číhal. Teraz ale Hunyadi bol nanajvyš potrebný.

Turek znovu s veľkým vojskom prišiel do krajiny a začal dobývať Belgrád (Nádorfehérvár). Jeden Turek už aj vyliezol na múr hradu, aby tam tureckú zástavu vyvesil, ale *Dugovics Titusz*, uhorský víťaz zápasil s ním a strhol ho so

Smrť Jána Hunyadi.

sebou do priepasti. Toto vidia uhorskí bojovníci, skrze Hunyadiho a reholníka *Jána Kapistrána* povzbudzovaní, odbili Turkov a slávne zvíťazili nad nimi. Hunyadi János po tomto víťazstve o nedlho zomrel v *Zimonyi*. Dvoch synov zanechal po sebe: *László*, ktorého kráľ na vzdor prísahy svojej dal zotiať a *Mátyás*, ktorý po smrti V. László stal sa kráľom uhorským.

Matej spravodlivý.

(Mátyás az igazságos.)

Po smrti V. Ladislava stavy krajinské (rendek) shromáždili sa v Budíne na voľbu kráľa. Po mnohom radení sa **Hunyadi Mátyása**, syna veľkého Hunyadi Jánosa, vyvolili za kráľa, ktorý bol veľmi múdry, nábožný a spravodlivý

král. Z horného vidieku vykorenil lúpežných Čechov a viedol dlhú vojnu s českým kráľom Podjebradom. Vydriavval stále vojsko, čiernou armádou menované.

V roku 1479-tom vtrhli Turci do Sedmohradska a činili veľké pustošenie. Kráľ poslal proti nim *Kinizsi Pála*, z obecného mlynárskeho tovaryša zostavšieho vodcu. Kinizsi Pál s dvoma mečami drobil Turkov a so svojimi hrdinami vydobil slávne víťazstvo nad Turkami na poli *Kenyérmező* rečenom.

Kráľ Mátyás.

Mátyás bol veľiký v boji, avšak ešte väčší bol v dielach pokoja. Preoblečene často precestoval krajinu, nedopustil utláčanie chudobných a každému spraviedlnosť prislúhoval. V jeho čase kvitla veda, umelectvo, remeslo, obchod a dobre sa mali všetci vlastenci. V Budíne a na Visegráde dal vystaviť skvostne paláce. V jeho svetochýrnej knižnici boli knihy do hodvábu a báršoňu zaviazané a zlatom-striebrom okrášlené. Prvú kníhtlačiareň tiež on založil v našej vlasti.

Národ uhorský vo svätoučte (kegyelet) chová jeho pa-

miatku a ešte po dnes čujeme to príslovie: «Zomrel Mátyás kráľ, už je po spravdnosti!» (Meghalt Mátyás király, oda az igazság!)

Po smrti Mátyása vyvolili za kráľa uhorského **II. Ulászlu** (II. Vladislava), kráľa českého. O záležitosti krajiny nie veľmi sa staral a aj on sám veľmi chudobne žil. Na všetko len toľko hovorieval: «dobže» (dobre), preto ho aj pomenovali «Dobzse László». Pod jeho panovaním ztrhlo sa *povstanie*

Porážka pri Moháči.

sedliakov (pórlázadás) pod vedením *Dózsa Jura*, ktorí strašné ukrutnosti na zemanoch (nemes) spáchali. Aj Turci často vtrhli do krajiny a na všetky strany pustošili.

Porážka pri Moháči.

(A mohácsi vész.)

II. Lajos, syn II. Ulászlu ešte bol len 10-ročný, keď sa stal kráľom. Mladého kráľa zle vychovávali a len v zábavkách mal svoje obľúbenie. Za jeho panovania ešte horším stal sa stav vlasti; úcta zákonov, poriadok a poslušnosť do-

cela prestaly. Vážnosť kráľovská bola znížená, veľmoži medzi sebou zápasili o moc a vládu.

Solimán, turecký sultán, vidiac rozbroje uhorských veľmožov, domnieval sa, že prišiel čas toho, aby Uhorsko zaujal. Teda s tristotisíc vojakmi pohnul sa k zaujatiu našej vlasti. Na toto nastal veľký zmätok, lebo krajina nijak nebola na toto prichystaná. Kráľ krvavý meč dal roznášať po krajine, na znak toho, že je vlast v nebezpečenstve, avšak zemanstvo nepriamo ponáhľalo sa do tábora a takto kráľovi bojovníci horko-ťažko sossbierali sa na 25-tisíc mužov, ktorých hlavným vodcom bol *Tomory Pál*, kaločský arcibiskup.

Pri Moháči stretly sa obe armády a v roku 1526. dňa 29-ho augusta sa potkaly, keď sotva za poldruhej hodiny celá uhorská armáda bola zničená. Hlavný vodca, sedem biskupov, osemadvadsať zástavných pánov, 500 hlavných pánov (veľmožov) a dvadvaťtisíc bojovníkov zostalo na bojišti. Sám kráľ na svojom úteku v rozvodnenej rieke *Csele* zahynul.

Tak sa stal Mohács hrobitovom našej národnej veľkosti a národ uhorský blízko dvesto rokov stonal pod jarmom tureckej ukrutnosti. Tak bola potrestaná nesvornosť národa.

Vynálezy a odkrytia.

(Találmányok és fölfedezések.)

V tom smutnom čase, keď národ uhorský zbrojou bránil kresťanstvo proti Turkom, západné národy pokoj požívaly a pokračovali v dobrobyte a vo vedách. V Nemecku *Ján Guttenberg* vynašiel *kníhtlačiarstvo*. Predtým boli knihy veľmi drahé, lebo len jednu z druhej museli spísať. V našej vlasti kráľ Mátyás postavil prvú tlačiareň. Kníhtlačiarstve veľmi obľahčilo rozširovanie známostí a privlastnenie vedomostí.

Druhý vážny vynálezok bol *pušný prach*, ktorý *Berthold Svartz* menovaný reholník odokryl. Vypukujúca sila pušného prachu naviedla ľudí k zhotoveniu flinty a kanónov, skrze čo z cela premenilo sa vedenie vojny (hadviselés).

Za času kráľa Mátyása len Európa, Ázia a Afrika boli známe čiastky sveta. V roku 1492-hom vynašiel Ameriku *Krištof Kolumbus*, asíce s pomocou *smerovej ihly* (kompas), ktorú nedávno predtým vynalezli. Vynáleznutie Ameriky bolo pre Európanov veľmi užitočné; lebo odtiaľ priniesli k nám

krumple, kukuricu a tabak. S pomocou smerovej ihly prišiel *Vasco de Gáma* do Indie. *Magelhaens* (Magaljén) ale po prvý raz na lodi obchodil celú zem.

Rozšírenie protestantského náboženstva.

Najmocnejší panovník šesťnásteho storočia bol Karol V. kráľ španielsky a cisár nemecký, v jehožto ríši slnko nikdy nezapadalo. Jeho panovanie je aj preto pamätané, že v jeho čase začalo sa v Nemecku a rozšírilo sa vo veľkej časti Európy náboženstvo protestantské.

Martin Luther chcel mnohé obnovenia uviesť do cirkve katolíckej, preto pápež cirkevnú kľiatbu uvalil na neho. Luther odtrhnul sa od katolíckej cirkve a založil protestantské náboženstvo. S ním takmer v jednom čase vystúpil *Ján Kalvín* vo Švajciarsku, ktorý tiež chcel katolícku vieru z jej božskej pôvodnosti vyvrátiť a prenačiť. Karol V. usiloval sa prekaziť rozširovanie onej novej viery, avšak nasledovníci Luthera a Kalvína odporovali proti tomu, preto ich *protestantmi* alebo odporníkmi pomenovali. Nasledovníci Luthera sú luteráni alebo evanjelici augšpurgského vyznania, nasledovníci Kalvína ale menujú sa kalvíni alebo reformovaní evanjelici.

Nové reformované náboženstvo po mnohých krvavých bojoch rozšírilo sa vo viac krajinách; aj v našej vlasti sa zakorenilo a zapríčinilo časté vnútorné války, z akých slobodné vyznanie jej viery nebolo zákonite zabezpečené.

IV. Kráľovia z domu habsburgského.

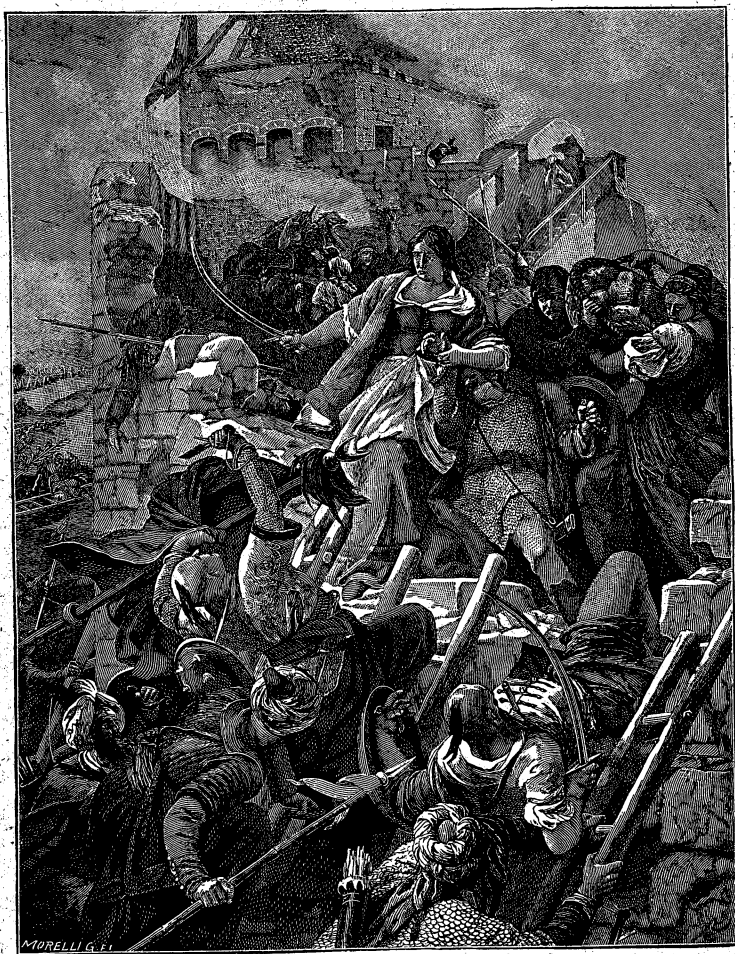
(Habsburg-házbeli királyok.)

Turecký svet v našej vlasti.

Po moháčskej porážke na dve stránky rozpadla sa krajina. Jedna stránka prebohatého **Zápolya Jánoša**, druhá ale Habsburgského **Ferdinanda** vyvolila si za kráľa. Za 24 rokov zápasili tieto dvaja kráľovia medzi sebou. Zápolya János bol z miešaných kráľov posledný, I. Ferdinand ale bol prvý kráľ z rodu *Habsburgského*.

Zápolya proti Ferdinandovi povolal Turka na pomoc, ktorý zaujal hrad Budínsky (Buda). Aj proti Viedni tiahnuť

s veľkým vojskom, v tejto ceste ale zastavil ho pri hrade Kőszeg *Juristics Miklós* so svojimi 700 hrdinmi. Tri týždne

Dobývanie mesta Eger.

dobýval Turek hrad Kőszeg a už 20.000 Turkov padlo, predsa nevládali hrad zaujať.

Teraz konečne oba protikráľovia pokoj uzavreli medzi sebou, po ňomž Zápolya o nedlho zomrel a tak nad celou krajinou I. Ferdinand panoval. Ale ani teraz nebol pokoj v krajine, lebo v tomto čase začalo sa roztrženie náboženstva a zakorenilo sa protestantstvo. Aj Turek ustavične pustošil. Vtedy zaujal Turek Temesvár, ktoréhožto hrdinský kapitán bol *Losonczy István*, a hrad *Drégely*, kde *Szondy György* bol poručikom. Potom tiahnuť proti ohradenému

Miklós Zrínyi.

mestu *Eger*, ktoré *Dobó István* bránil. Len údatnému *Dobó Istvánovi* a *egerských* žiň hrdinskej obrane bolo čo ďakovať, že Turek so 150.000 ľudí záležiaceho vojska po boji prez 38 dní trvajúcim dobývaním nevládal zaujať hrad, takže s hanbou musel sa odpratať.

Mikša. Za panovania kráľa *Miksu* znovu vrátil sa Turek do krajiny. Vtedy získal si nesmrteľne, slávne meno *Zrínyi Miklós*, poručík hradu *Szigetvár*. Turci už 20 dní dobývali *Szigetvár*, a keď už nebolo výhľadu na vyslobodenie sa, *Zrínyi* dal otvoriť bránu a s 300 svojimi hrdinskými súdru-

hami vrhnul sa na Turkov. Od prvého do posledného padli, ale z Turkov 30.000 zahynulo a aj jejích cisár zomrel pod dobývaním hradu. Za panovania kráľa Miksu bolo Sedmohradsko (Erdély) osobitné kniežatstvo.

Rudolf málo sa staral o záležitosti krajiny, v Prahe bydlel a zaoberal sa so skúmaním hviezd a zhotovovaním hodín. Z tohoto povstaly mnohé zmätky, lebo Turci bez prekážky rabovali, a nemeckí žoldnéri utláčali, zdierali úbohý ľud. *Bocskay István*, knieža sedmohradské (erdélyske) zbrojne povstal proti Rudolfovi k obrane protestantov a zaujal veľkú čiastku uhorska; konečne vo Viedni (Bécs) pokoj uzavreli.

Doba Petra Pázmány.

(Pázmány Péter és kora.)

Po Rudolfovi **II. Mátyás** (Matej) dostal sa na trón, ktorého

Péter Pázmány.

s radostou prijal za kráľa, lebo sa vyslovil, že v smysle zákona bude krajinu spravovať. Pod ním sa protestantstvo veľmi rozšírilo a počet katolíkov ubýval, áno aj na hodnosť naddvorníka (nádor) protestanta vyvolili.

Vtedy vystúpil *Pázmány Péter*, hlavný kňaz veľkej učenosti, ktorého kráľ Mátyás za mnohé zásluhy za ostrihomského (Esztergom) arcibiskupa vymenoval. — Pázmány Péter bol syn protestantských rodičov,

ale v mladom veku svojom prestúpil na katolícku vieru a vstúpil do rádu Jezuitského. S veľkou svojou učenosťou, s výborným rečníctvom a hlavne so svojou spisovateľskou pracovitosťou na tom bol, aby katolícku vieru do jej pôvodnej pravosti prinavrátil. S mohutnou výrečnosťou dost skoro 30 veľmožných rodín priviedol nazpät do katolíckej cirkve. Staval

kostoly, zakladal školy, slovom a skutkom bojoval proti šíreniu sa protestantského náboženstva. V Trnave (Nagyszombat) založil vŕseučelište (egyetem), ktoré neskôr do Budápešti bolo preložené a až podnes trvá. Pazmány prez celý svoj život žil len Bohu a vlasti.

II. Ferdinánd, prv nežli by bol na trón dosadol, prisľúbil, že protestantské náboženstvo vykorení. Preto, keď Mátyás zomrel, nechceli ho Česi za kráľa uznať a jeho radcov odpúdili. Z tohoto povstala 30 rokov trvajúca veľká vojna, ktorá sa po celej Európe rozšírila. V našej vlasti *Bethlen Gábor* so zbraňou povstal k obrane protestantov a tak zdarile bojoval, že väčšiu čiastku Uhorska zaujal. Zatiaľ naša vlasť pre mnohé rozbroje upádala, Sedmohradsko zdvíhalo a vzdelávalo sa.

III. Ferdinánd, syn II. Ferdinánda, bol krotký a pokojamilovný kráľ. Usiloval sa pristaviť náboženské roztržitosť. *Rákóczy György*, knieža sedmohradské, spojac sa s cudzími protestantskými kniežatmi, zbroje sa chopil, avšak v Linzi uzavrený pokoj, ktorý zabezpečuje slobodu náboženstva protestantom, koniec učinil vnútornej občianskej vojne.

Vyhnanie Turkov.

(A törökök kiűzetése.)

I. Lipót (Leopold), mladší syn Ferdinanda za 48 rokov nosil uhorskú korunu. Pod ním v mnohých víťazných bitkách zbili Turkov a vyhnali ich z krajiny. Najznamenitejšia, najpamätnejšia udalosť bola nazpäť vydobitie *Budaváru*, ktorý za 145 rokov stonal pod jarmom tureckým. Vydobitie Budaváru veľkú radosť spôsobilo po celom kresťanskom svete a vojsko kráľovské Turkov všade bilo. Konečne *Eugen* (Jenő), knieža savojské, pri meste *Zenta* celú tureckú armádu znivočil a vláde tureckej koniec učinil.

Po týchto slávnych víťazstvách národ uhorský zrieknu sa práva slobodného volenia kráľov k prospechu jeho synov a mužských dedičov a v zákone vyriekli, že od terajška vždy najstarší syn kráľa je jeho nápadníkom. Vtedy aj ten zákon tvorili, že kráľ povinný je pri korunovaní na to prisahať, že práva a zákony národné v úcte bude držať. Uhorský národ ani po tomto nepožíval lepšie časy, lebo kráľ nevnímal si ústavu (alkotmány) uhorskú, preto národ chopil sa zbroje

a pod vodcom *II. Rákóczy Ferencza* vytýčil zástavu všeobecného povstania.

I. József. Pod panovaním I. Jozefa, syna I. Leopolda dial sa tiahla *kurucz-ská* a *labansz-ská* vojna. Povstanci vyvolili *II. Rákóczy Ferencza* za uhorského a sedmohradského panovníka a rodinu Habsburgskú zbavili trónu. Od tohoto

Nazpät vydobytie Budaváru.

času zapadla hviezda šťastia Rákóczyho a protistránky uzavrely pokoj v *Szatmári*, avšak kráľ, prv nežli potvrdil, neočakávane zomrel. Rákóczy Ferencz v Turecku v meste Rodosto menovanom žil od sveta utiahnutý a tam aj umrel.

Pragmatická sankcia.

III. Károly, mladší brat I-ho Jozefa potvrdil pokoj szatmársky a s ústavným panovaním na dlhé časy zabezpečil pokoj krajiny. Károly dal mnohé zákony utvoriť, stále vojsko vydržoval; z južnej čiastky krajiny z cela vyhnal

Turkov a zaujal Szerbiu a Boszniu. Nemajúc syna, naviedol národ, aby prijal «pragmatickú sankciu», to jest taký zákon, dľa ktorého aj ženská môže zdediť trón uhorský.

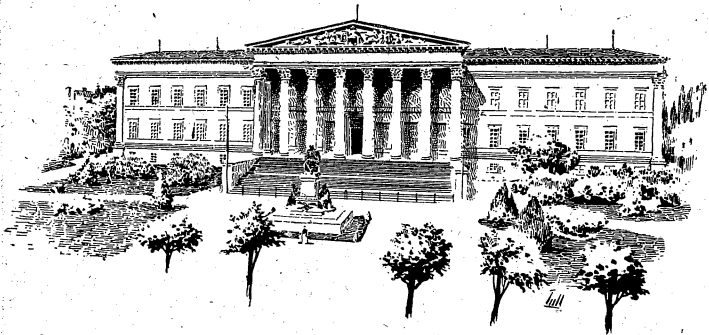

Mária Terézia a Uhria.

Mária Terézia, dcéra kráľa III-ho Károlya, v smysle nového zákona nastúpila na trón. Sotva začala panovať, susední panovníci hneď ju so všetkých strán prepadli, aby ju o dedičné korunné zeme olúpili. Kráľovná v Pozsonyi

držala krajinský snem, kde syna svojho na ramenách držiac, svoj smutný stav Uhrom predložila a o pomoc jích žiadala. Na to všetci shromaždení veľmi oduševnene zvolali: «Život náš a krv našu za kráľa nášého, Máriu Teréziu!» Uhria statočne zamenili svoje slovo a zabezpečili trón proti každému nebezpečeniu.

Mária Terézia veľmi milovala Uhrov. Z uhorských mla-

Národné Muzeum.

ďíkov sriadila si *telesnú stráž* (testőrség), ona dala vystaviť v Budíne kráľovskú palotu, a k prospechu vzdelanosti nariadila, že v každej dedine musí byť škola vystavená. *Fiume* pripojila k Uhorsku a vymenila od kráľa Zsigmonda založených 16 spišských miest. Táto dobrá kráľovná po 40-ročnom panovaní zomrela v roku 1780-tom.

Doba ponemčenia.

(Az elnémetesedés kora.)

II. József bol syn Márie Terézie. Mal veľké plány a aby tieto mohol uskutočniť, nedal sa korunovať, snem krajinský nevydržiaval a pod 10-ročným panovaním s nepravými nariadeniami celú krajinu chcel ponemčiť. Protestantom dal slobodné vyznávanie viery, naproti tomu ale viacej katolíckych rehoľníckych rádov rozohnal a statky jím odobral. Zotrel stolice a krajinu na 10 okresov podelil; chcel aby aj zemaniam platili daň. Tieto nezákonné ustanovenia národ natolko rozhorčili, že sa chcel zbroje chopiť. Konečne na-

hliadol II. József, že si zlú cestu vyvolil ku blaženiu svojích národov a jedným fahom pera odvolal všetky svoje nariadenia. Vyslovil sa, že zvolá snem krajinský a dá sa korunovať, ale v tomto dobrom úmysle smrť ho zachvátila.

II. Lipót, mladší brat Jozefa, hneď po nastúpení na trón dal sa korunovať a držal snem krajinský. Pod ním sa zmáhala uhorská reč, národný kroj a obyčaje tiež vždy lepšie pokračovali. Na veľiký žiaľ Uhrov tento dobrý kráľ po poldruharočnom panovaní zomrel.

I. Ferencz bol synom II. Lipóta. Prvú polovicu jeho dlhého panovania zaujali francúzske vojny, ktoré takmer celú Európu zapálily. V tomto čase I. Ferencz nedbal o dobrobyt krajiny uhorskej, zákony nezachovával a z Viedne spravoval vlast našu. Konečne *Bonaparte Napoleon* cisár francúzsky bol premožený a tak pokoj vlasti prinavrátený.

Kráľ Ferencz nahliadal, že s Uhry neprávne zachádzal a zaumienil si, že napozatým ústavne bude spravovať krajinu uhorskú. Odtedy nová pokojná doba svitla na vlast našu. Vtedy povstal Františkov kanál (Ferencz-čsatorna); povstalo Národné Muzeum, sriadila sa spoločnosť uhorských mudrcov, v meste Vác ústav pre hluchonemých, hospodárska škola v Keszthelyi a viacej vojenských škôl.

Gróf Széchenyi István.

Vedomosti, priemysel a kupectvo sa pozdvihly. Výborní spisovatelia a básnici okrašľovali národnú reč a rozmnožili ju. Takýto boli: *Kazinczy Ferencz*, *Berzsenyi* Dániel, *Kölcsey* Ferencz, *Kisfaludy* Sándor a *Károly*. Jednotliví mužovia veľkého mena dobrým príkladom predchádzali. Taký bol gróf *Széchenyi István*, ktorý so šesťdesiatimi zlatými položil základ uhorskej akademie vied, a ktorý to hovorieval, že: «Uhorsko nie bolo, lež bude!» Szé-

chenyi z celej svojej sily pracoval za rozkvet vlasti a preto zaslúžil čestne prímenie: «*Najväčší Uhor*» jako aj to, aby každý Uhor držal v úctivosti jeho pamiatku.

Boj za slobodu.

(A szabadságharcz.)

V. Ferdinánd bol tichý, dobrosrdečný panovník, ktorý podporoval všetky snahy dobrobyt vlasti napomáhajúce. V tomto čase povstalo mnoho výborných mužov, ktorí ustávali sa na pozdvihnutí rozkvetu hmotného a duševného. Výteční básnici a spisovatelia boli: Vörösmarty Mihály, Bajza József, Petőfi Sándor, Eötvös József, Arany János, Jósika Miklós, Toldy Ferencz, Horváth Mihály a viac iných.

Pod Ferdinándom mnoho blahonosných zákonov utvorili. Ustanovili, že budúce porady na sneme v reči uhorskej budú vedené, aby kráľ uhorsky mlúvil a písal k národu, aby v školách uhorsky vyučovali, lebo toto všetko doterajška latinsky išlo. Veľkú radosť spôsobilo to, keď kráľ v roku 1847. snem krajinský uhorskou rečou otvoril, lebo od 300 rokov nepočul národ svojho kráľa uhorský mlúviť.

Na sneme krajinskom roku 1848-ho zostavilo sa zodpovedné uhorské ministérium a v zákone bolo vyrieknuto, že pred zákonom je každý syn vlasti *rovný*; sotreli poddanstvo, dežmu a robotovanie. Hlavné body zákonov 1848-nych sú: 1. Krajinu spravuje zodpovedné ministérium. 2. V Pešti každoročne musí sa snem krajinský vydržiavať, na ktorý vyslancov na základe zastúpenia ľudu sám ľud volí. 3. Sedmohradsko (Erdély) bolo k Uhorsku pripojené. 4. Zemania tiež platia daň. 5. Tlač je slobodná, ale čo kto píše, za to je aj zodpovedný.

Radosť netrvala dlho. Keď vlasti našej prinavrátená bola sloboda ústavná a mohla sa v pokoji vyvíňať, vtedy závistníci uhorského národa popúdili proti nám Horvátov a Srbov, ktorí zbroj chytili proti Uhrom. Uhria postarali sa o samobranstvo a vypuknul 1848-istý boj slobody. V onom veľkom zmätku V. Ferdinánd zrieknul sa dňa 2. decembra trónu a odovzdal ho svojmu bratrancovi *I. Ferencz József*.

Obranci boja slobody, hrdinskí honvédi, údatne bojovali proti obrovskej sile ruského a rakúskeho vojska, avšak v oči prevažnej sile pri Világosi padnul náš boj slobody. Vodco-

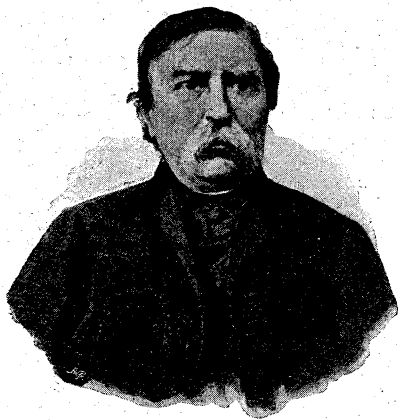
via boja slobody boli: *Kossuth Lajos*, Klapka, Bem, Damjanics, Perczel, Dembinszky a *Görgey*, ktorý v roku 1849-tom pri Világosi zložil zbroj. V Arade 13 uhorských generálov obesili, a tí, ktorí účasť brali v boji, prchnuli kam mohli, lebo smrť a žalár čakal na nich.

Po ubití boja slobody zastavili uhorskú ústavu a reč uhorskú aj zo škôl vytvorili. Smutné časy nasledovali na milú vlasť našu. Medzitým rakúske panovanie netrvalo dlho, lebo zapletúc sa do nešťastných vojny, všade bolo premožené. Národ uhorský ale pokojne trpel svoj smutný osúd a úfal v budúcnosti.

Deák Ferencz a porovnanie sa.

(Deák Ferencz és a kiegyezés.)

Za onoho času, keď vlasť naša farchu utlačenia snášala, panovnícky dom a rakúske mocnárstvo veľké nehody potkaly. V roku 1859-tom od Talianov, 1866-tom od Prusov veľkú porážku Rakúsko utrpelo. Konečne panovník odvážil sa, že prinavrátí národu jeho ústavu. Uhria požadovali svoju starodávnu ústavu. Panovník radu Deák Ferencza nasledujúce, splnil oprávnenú žiadosť národa, prinavrátil svojmu ľudu slobodu a ústavu, správu krajiny sveril na zodpo-

Deák Ferencz.

vedné ministerstvo a v roku 1867-tom dal sa spolu aj so svojou vznešenou manželkou *Alžbetou* (Erzsébet) v Budíne pokorunovať. Že Uhria nazpäť dostali svoje dávne práva a že *porovnanie* s Rakúskom stalo sa možným, to jedine múdrosti a vlasteneckej láske Deák Ferencza môžeme ďakovať.

Deák Ferencz, mudrc vlasti (a haza bölcse), narodil sa v *Söjtör* menovanej osade v stolici *Zala*. Skoro sirotou zo-

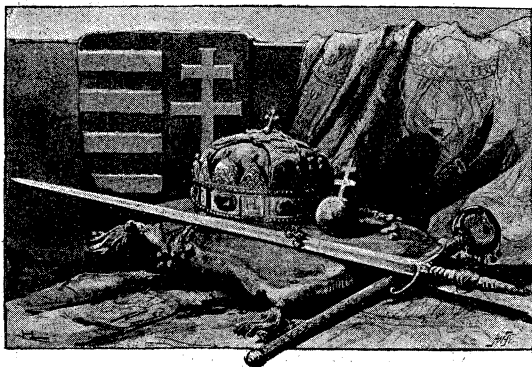
Korunovanie.

stanúc, strýc jeho mal starosť o jeho výchovu. Prez celý svoj život bol vzorom dobrého vlastenca, jednoduchosti a statočnosti. Nebojoval mečom, lež múdrou rečou vždy zápasil za blaho svojej vlasti. Zbroje jeho boli: zákon a spravodnosť, ktorým vydobil Uhrom ústavnú slobodu.

Keď mocnárstvo následkom nešťastných vojny trpelo, on ujal sa príležitosti a presvedčil kráľa o pravde uhorského národa a na jeho radu stalo sa porovnanie. Za tak mnohé dobré služby neprijal žiadnu hodnosť, žiadne vyznačenie. Keď zomrel, do smútku pohrúžil sa národ uhorský a sama kráľovná Alžbeta pri jeho mrtvole plačúc, pokľaknula.

Šesťatridsať rokov minulo od korunovania jeho veličenstva kráľa nášho, za tento čas stály pokoj požívala vlasť naša a pozdvihla sa na taký stupeň dobrobytu a vzdelanosti, jako posiaľ nikdy. Pod panovaním terajšieho múdreho kráľa slávil uhorský národ tisícročné jubileum svojho jestvovania v roku 1896-tom.

Nech dá Boh, aby milovaný kráľ náš ešte dlho nosil korunu svätého Štefana ku blaženiu svojho ľudu a aby druhé tisícročie ešte viac slávy prinieslo národu uhorskému.

Odznaky korunovania.

OBSAH.

	Strana
Úvod	3
Dejepis národou staroveku	3
Gréci	3
Rímania	4
Ježiš Kristus	4
Nagy (veľký) Konstantin	5
Predkovia uhrov	6
Mohaméd a Arabovia	7
Dejepis uhrov	9
I. Doba vojvodov	9
Prahria a krvavá smluva	9
Arpád zakladateľ vlasti	10
II. Doba kráľov z rodu Arpáda	11
Svätý Štefan, apoštol Uhrov	11
Svätý Gellert; pohanskí Uhria	13
Svätý Ladislav	15
Križiacke vojny	15
Dvíhanie sa vzdelanisti	16
Uhorská svätá Alžbeta	17
Tatárske ťaženie	18
Uhria a Habsburgovia	19
III. Kráľovia miešaného rodu	20
Zápas o korunu	20
Nagy Lajos	21
Doba Jána Hunyadi	22
Matej spravodlivý	23
Porážka pri Moháči	25
Vynálezy a odkrytia	26
Rozšírenie protestanského náboženstva	27
IV. Kráľovia z domu Habsburgského	27
Turecký svet v našej vlasti	27
Doba Petra Pázmánya	30
Vyhnanie turkov	31
Pragmaticka sankcia	32
Doba ponemčenia	34
Boj za slobodu	36
Deák Ferencz a porovnanie sa	37

Alkalmi ajándéku legalkalmasabb

ifjusági iratok és képeskönyvek.

Megjelentek és megrendelhetők a Szent-István-Társulat könyvkiadóhivatalában

(Budapest, VIII. ker., Szentkirályi-utca 28. sz.).

<i>Anhi A. Falusi</i> gyermekek könyve. Ára kötve	kor.	—80
<i>Aranka</i> , vagy az alázatosság diadala a kevélység fölött. Kötve	«	1.—
<i>Baján Mihály</i> dr. László főherceg élete és halála. Ára kötve	«	1.20
<i>Büttner Julia</i> . Az édes mostoha. 4 képpel. Ára kötve	«	2.—
<i>Büttner Lina</i> . Testvérek vagyunk. 4 képpel. Ára kötve	«	2.—
— <i>Juliánka</i> . Elbeszélés serdülő leányok sz. 4 képpel. Kötve	«	1.60
<i>Czike Imre</i> . Felhőmesék. Ára kötve	«	1.20
<i>Demény Dezső</i> . Vallásosság és kincsvágy. Ára kötve	«	2.—
<i>Dickens K. Twist Olivér</i> . Ifj. regény. Ára kötve	«	2.—
<i>Dorsey Anna</i> . A lelkiismeret. Amerikai elbeszélés. Ára kötve	«	1.60
<i>Fullerton Georgina</i> . <i>Laurencia</i> . Elbeszélés. Ára kötve	«	2.40
<i>Gruber-Hörl</i> . <i>Martini Gusztáv</i> életrajza. Ára vászonkötésben	«	1.60
Hasznos mulattató. Diszes vászonkötésben	«	1.60
Hasznos olvasmányok az ifjuság számára. Ára kötve	«	2.—
<i>Hattler-Tóth</i> . Virágcsokor a kath. gyermekkertből. Kötve	«	1.60
Ifjuság könyve. Elbeszélések és költemények. Ára kötve	«	2.—
Ifjusági olvasmányok. Képekkel. Ára kötve	«	2.—
Az ifjuság öröme. Ifjusági olvasmányok. Öt kötet. Ára fél- vászonkötésben kötetenkint 1 kor. 60 fill. — Egész vászon- kötésben kötetenkint	«	2.40
<i>Karácson Imre</i> . <i>Szent Imre</i> herceg. Élet- és jellemrajz. Kötve	«	1.20
<i>Karácsonyi képeskönyv</i> jó gyermekek számára. Ára kötve	«	2.40
Két fiú története. Ára kötve	«	—50
<i>Kincs István</i> . A testvérek. Ifjusági elbeszélés. 2 képpel. Kötve	«	—80
— <i>A vadon gyermeke</i> . Ifjusági elbeszélés. 2 képpel. Kötve	«	—80
<i>Kisfaludy Árpád</i> . Levelek hugomhoz az olvasásról. Ára füzve 1 kor. 20 fill., kötve	«	2.—
<i>Latkóczy Mihály</i> . Magyar szentegyházak regéi. Ára kötve	«	2.40
Levelek az első szentáldozás után. Francziából ford. <i>Stadler</i> <i>Endre</i> . Ára félvászonkötésben 50 fill., egész vászonkötés	«	—80
<i>Lőrincz Gyula</i> dr. A magyar történet századai. Diszes vászonk.	«	1.60
<i>Márta</i> naplója. A nő ifjuságnak ajánlva. Kötve	«	2.40
Milleniumi Emlékkönyv. Sok szép képpel. Diszes vászonkötés	«	1.60
<i>Pap bácsi</i> . <i>Miklós</i> országa. Verses elbeszélés jó gyermekek számára. Ára	«	1.20
— <i>Karácsonyi aranykönyv</i> . Ára színes egész vászonkötésben.	«	4.—
<i>Pintér Kálmán</i> . Irodalmunk a Milleniumig. Ára kötve	«	1.60
— <i>Magyar drámai mesék</i> . Angol félvászonkötésben	«	2.—
<i>Pokorny Emánuel</i> . Színjátékok ifjusági színpadra. I. kötet. (Tartalma: Vértanu-család. — Morus Tamás.) Ára kötve	«	1.60
— II. kötet. (Tartalma: A padlásszobában. — Az örökség. — Inkognitó. — Az igazgató úr. — A fogadás.) Ára kötve	«	1.60

<i>Prónai Antal. Kis barátainak. Versek, történetek. Kötve...</i>	kor. 1.60
<i>Rolfus-Ploskál. Beppo, a lazzaroni fiú. Nápolyi elbeszélés.</i>	
Ára vászonkötésben	« 1.60
<i>Seeburg József. Egyiptomi József. A mi kedves Üdvöztőnk</i>	
Jézus Krisztusnak megragadó előképe. Ára kötve	« 2.40
Sötét napok. A három árva. Elbeszélések. Ára kötve	« 1.60
Szabad órákra. A kath. ifjuság számára. Ára kötve	« 2.—
<i>Szabó Imre. A falu őrangyala. Ára kötve</i>	« 1.40
A számüzött leánya. Füzve	« —.40
<i>Számord Ignác. Kicsinyek áhitata. Ára egész vászonkötésb.</i>	« 2.—
<i>Sziklay János. A torony története. Kincs István. Gonosz idők.</i>	
Két elbeszélés. Kötve	« 1.60
<i>Sziklay J. Tisztító tűzön át. Ifjusági regény. Ára kötve</i>	« 2.20
Tanulságos olvasmányok az ifjuság számára. Képek. kötv.	« 1.60
<i>Vaszary Kólos. A várnai csata. Füzve</i>	« 1.—
<i>Wiseman. Öröklámpa. Félvászonköt. 50 fill., egész vászonköt.</i>	« —.80

Ifjusági imakönyvek.

<i>Dreher Tivadar dr., Gyónási könyvecske kath. gyermekek</i>	
számára. Ára kötve	« —.36
<i>Tárkányi Béla. Lelki Manna. Imádságos- és Énekeskönyv a</i>	
kath. ifjuság számára. XXXIV. kiad. Diszkötésben	« 1.60
— Vászonkötésben színes nyomással	« 1.—
— Vászonkötésben fekete nyomással	« —.70
— Lelki Manna. Bogisich Mihály hangjegyeivel. Ára vászon-	
kötésben 1 kor., fekete bőrkötés 2 kor., chagrinbőrkötés	« 2.60
— Kis Lelki Manna. Énekeskönyv a legkisebb tanulók szá-	
mára. Kivonat a Lelki Mannából. (96 oldal.) Ára	« —.24
— Szent Énekfűzér, a kath. egyh. Énektárból kivonva és	
nehány latin énekkel megtoldva	« —.40
Officium Divinum. Kalauz a keresztény kath. magán- és nyilvános	
isteniszolgálatra. II. átdolgozott kiadás. (4 képpel.)	
Ára füzve 4 kor. Egész angolvászonkötés 6 kor. Egész	
bőrkötés vörösmetszéssel 7 kor. Ugyanaz aranymetszés-	
szel 8 kor. Chagrinkötés aranymetszéssel 10 kor. Igen	
finom borjubőrkötés	« 12.—
Officium Hebdomadae Sanctae. Nagyheti szertartások. (Egy	
képpel.) Füzve 2 kor 40 fill. Egész angolvászonkötés 3 kor.	
20 fill. Egész bőrkötés vörösmetszéssel 4 kor. 40 fill.	
Ugyanaz aranymetszéssel 5 kor. 20 fill. Chagrinkötés arany-	
metszéssel 7 korona. Igen finom borjubőrkötésben	« 8.—
A kettő egyben. Füzve 6 kor. 40 fill. Egész angolvászonkötés	
8 korona. Egész bőrkötés vörösmetszéssel 9 kor. Ugyanaz	
aranymetszéssel 10 kor. Chagrinkötés aranymetszéssel	
12 kor. Igen finom borjubőrkötés	« 14.—

Slovenská
pedagogická
knihnica
Bratislava

U 177591

177591 •